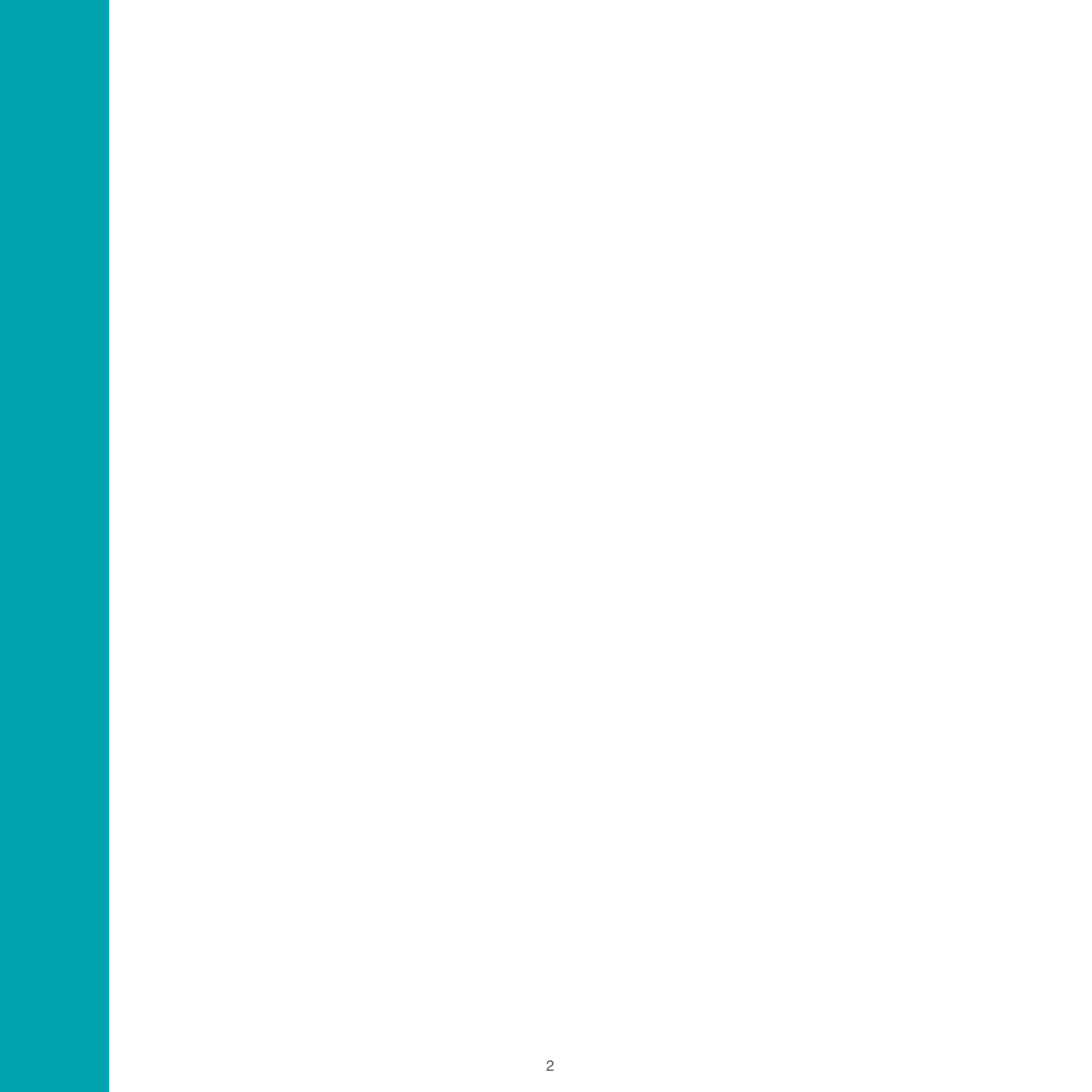

23 anys del **Servei 0-3**

Roser Ginabreda Sala
Consorci d'Acció Social de la Garrotxa

monografies ...

23 anys del **Servei 0-3**

Roser Ginabreda Sala

Consorci d'Acció Social de la Garrotxa

Índex

1	Pròleg	5
2	Inicis	7
3	Establiment de la xarxa 0-3	11
	Xarxa de salut	
	Xarxa d'educació	
	L'escola bressol	
	CDIAP	
	Lleure amb infants	
4	La formació específica, clau per als professionals	17
5	Ubicacions del servei 0-3	21
	Al Centre Obert de la plaça del Mig	
	Espai Famílies	
	Servei 0-3 dins el SIS (Serveis d'Intervenció Socioeducativa)	

6	Atenció a les famílies	23
	Atenció individual	
	Atenció grupal - Itinerari Maternoinfantil	
	Grup de Criança	
	Taller de massatge infantil	
7	Rober	27
8	Maternitats vulnerables	27
	Objectius prioritaris	
9	Perpectives de futur	31

1 Pròleg

Tot va començar amb el tercer embaràs de la Roser: l'atzar va fer que ens trobéssim en la vessant professional, i, d'això, ja en fa més de 20 anys.

Les nostres visions professionals (la Roser des de l'àmbit social i la meva des de la salut com a llevadora), que comparteixen una visió global de la persona i la família, van fer que ens embarquéssim en la trajectòria conjuntament. Així va ser com vaig acompanyar la Roser en el "projecte de gestació" del que ha estat el Servei 0-3 a la nostra ciutat.

La possibilitat de tenir una persona referent en els dos àmbits, social i salut, molt relacionats ambdós amb el benestar de les persones, va fer que poguéssim compartir i detectar de manera àgil i eficient situacions complexes i/o de vulnerabilitat i intentar donar-hi resposta i acompanyament. Situacions com podien ser l'embaràs, el part, el postpart, els problemes emocionals que poden aparèixer, la interrupció voluntària de l'embaràs, l'anticoncepció en noies joves, l'embaràs no desitjat, les diferents formes de violències que a vegades es presenten en major incidència en aquestes situacions, i moltes altres.

En aquest document, la Roser ens explica, perquè en quedi constància, l'evolució de tot el procés i el treball en xarxa que ha aconseguit amb el seu esforç i dedicació als centres educatius (les escoles bressol), l'Hospital d'Olot i Comarcal de la Garrotxa i d'altres organismes de la comarca.

Gràcies, Roser, per la feina que has fet, des del treball social, per a la vida de moltes dones i famílies de la nostra ciutat.

Chus Penas

2 Inicis

A l'estiu del 2002 es va demanar la implementació d'un nou servei adreçat a famílies amb infants de 0 a 3 anys: el que serà el Servei 0-3 i que formarà part d'atenció primària. Es planteja iniciar un treball preventiu amb la petita infància per millorar la situació de les famílies i evitar, en la mesura del possible, un deteriorament de les situacions. Per això és important detectar i identificar quines són les necessitats d'aquesta població, i si es pot començar durant el procés de gestació, molt millor.

Es decideix que les famílies amb infants de 0 a 3 anys tinguin una única persona referent que ha d'assumir tota la intervenció d'atenció primària, més la part especialitzada que té a veure amb la primera infància, la maternitat, la criança, la teoria de *l'apego*, etc.

Per on començar? Es parteix de la feina feta per les diferents educadores de primària que gestionaven les primeres beques d'escola bressol que s'oferien a famílies amb seguiment i també tenint molt en compte les diverses formacions fetes al llarg dels anys.

La idea inicial és poder contactar amb els serveis que treballen a la franja 0-3. Comença, així, una tasca que durarà anys amb la xarxa 0-3 de la ciutat.

Així mateix, s'inicia la necessitat d'adquirir formació específica relacionada amb la criança dels infants d'aquesta etapa.

Comença el treball amb la xarxa, primer amb casos o situacions concretes i, més endavant, amb temes i qüestions més específiques i generals. Progressivament es va teixint aquesta xarxa fins a arribar a dia d'avui amb una bona coordinació amb tots els serveis implicats: IME (Institut Municipal d'Educació) i escoles bressol, CDIAP (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç) i Salut (equip obstètric, treball social, pediatria, etc.).

3 Establiment de la xarxa 0-3

Xarxa de salut

En un primer moment, aquest treball s'inicia amb el contacte amb una llevadora de l'Hospital, la Chus Penas. Es comencen les coordinacions a partir de situacions que preocupen o sobre les quals es creu que s'hauria d'intervenir de manera preventiva. Les coordinacions són directes i pròximes. Aquesta proximitat i el fet de compartir una visió integral de treballar és el que caracteritza l'efectivitat i la rapidesa de les actuacions.

Així es com es comença a potenciar el treball de 0-3 ja des del procés de gestació de les dones per tal de poder fer una millor detecció i prevenció de les possibles situacions de risc.

A més, es detecta la necessitat de treballar en l'accessibilitat a l'anticoncepció per a dones i/o parelles en situació de vulnerabilitat. Aquesta tasca s'aborda conjuntament amb les professionals de Tarda Jove, que són les que treballen la salut sexual i reproductiva amb els joves. En un primer moment, i coordinadament amb l'Hospital, s'acorda el finançament compartit d'una part o de la totalitat dels mètodes anticonceptius de llarga durada, com són el DIU (dispositiu intrauterí) i l'implant. Actualment, aquesta necessitat ja és coberta per Salut amb la gratuïtat dels DIU i els implants per a dones en situació de vulnerabilitat i per a totes les dones de fins a 29 anys d'edat.

Conjuntament amb l'Hospital, cal destacar l'acompanyament que s'ha fet, i es fa, de les dones en seguiment pel nostre servei que decideixen interrompre l'embaràs (IVE, interrupció voluntària de l'embaràs). Aquestes situacions solen tenir un impacte emocional important, motiu pel qual s'ha cregut necessari fer-ne un acompanyament, tant si la interrupció es duu a terme de manera farmacològica com quirúrgica.

També es fa acompanyament en les situacions de pèrdua gestacional de les famílies ateses pel Servei 0-3. Aquest tema, encara ara, és tabú, ja que sovint s'intenta silenciar i/o amagar, cosa que provoca un fort patiment. És per aquest motiu que creiem important donar suport als processos de dol perinatal, els quals estan molt ben gestionats per l'Hospital d'Olot i Comarcal de la Garrotxa.

Més endavant, es proposa la incorporació de l'educadora social del Servei 0-3 a les reunions periòdiques de l'equip de llevadores per abordar les situacions socials detectades, i després es fa el salt a poder fer coordinacions, també periòdiques, amb els referents de l'equip d'obstetrícia. Es treballa a partir de situacions concretes i també es tracten temes més generals, com per exemple el concepte de risc, com es treballa des dels serveis socials amb les famílies, què és i com desenvolupen la seva tasca els EAIA (Equip d'Atenció a la Infància i Adolescència), què vol dir desemparament, com es pot actuar conjuntament des d'una visió global integral, etc. Les coordinacions permeten un treball en equip dels dos àmbits i, alhora, entendre molt millor com es treballa des de cada servei.

El 2017, fruit de la detecció per part de les llevadores d'un grup de dones joves embarassades i consumidores de tòxics, es decideix actuar de manera conjunta i s'elabora la redacció d'un protocol anomenat, en un primer moment, "Protocol de coordinació d'actuacions per a la prevenció i l'abordatge del maltractament prenatal a la Garrotxa". En la redacció d'aquest protocol hi participen els serveis d'obstetrícia, de pediatria i de treball social de l'Hospital, el CAS (Centre d'Atenció i Seguiment a les Drogodependències) i l'educadora social del Servei 0-3. A l'any 2023, es revisa aquest protocol i es decideix canviar-li el títol: "Protocol per a la prevenció, la detecció i l'abordatge de la vulnerabilitat prenatal de la Garrotxa". També es fa una passa més: es crea la Unitat de Vulnerabilitat Prenatal, des d'on es vehiculen les coordinacions periòdiques amb la incorporació de pediatria ambiental.

Així mateix, és important destacar la presentació, conjuntament amb l'EAIA, a l'equip obstètric de l'Hospital, del document "La separació del nadó de la seva mare en el moment

del naixement per causa de maltractament prenatal o per la previsió del futur desemparament del nadó”, elaborat el 18 de gener del 2018 pel Comitè d'Ètica dels Serveis Socials de Catalunya. Aquest document és redactat per juristes, tècnics d'Infància, psicòlegs, pediatres, treballadors socials, obstetres, llevadores, pedagogs i Mossos d'Esquadra. És un document molt clar, amb recomanacions per als professionals de la salut que atenen aquestes situacions. El tema de les separacions hospitalàries de mare/bebè preocupa molt i sovint provoca un impacte emocional als professionals implicats (ginecòlegs, llevadores, treballadors socials, infermeres, sala de nadons, etc.) que cal tenir en compte. Per això és important anar-lo recordant periòdicament, ja que hi ha molta mobilitat professional entre els equips hospitalaris.

Es treballa també el tema de la salut mental perinatal amb l'equip obstètric, així com el paper de les llevadores en la prevenció i la detecció de situacions de risc. S'expliquen els recursos que utilitzen les llevadores per detectar aquestes situacions i s'intenta fer un treball conjunt amb Salut Mental (un treball que avui dia caldria anar potenciant).

En relació amb la salut mental perinatal, cal destacar la participació en una jornada de formació a Barcelona sobre aquest tema amb professionals de l'equip obstètric de l'Hospital, la treballadora social de l'Hospital i l'educadora social del Servei 0-3.

A l'època de la covid-19, el desbordament dels professionals de l'Hospital i les diferents mesures de protecció imposades van fer molt difícil el treball conjunt. Posteriorment, aquest treball es va haver d'anar reiniciant i redefinint.

S'ha d'agrair també la professionalitat i la predisposició dels professionals de la xarxa de salut (pediatres, llevadores i infermeres) que han participat al grup de mares del Servei 0-3 impartint sessions de massatges a bebès, xerrades i posades en comú sobre temes d'interès per a les mares i les futures mares, com són: “La maternitat i les cures”, “Els tallers de massatges a bebès”, “Perspectives de futur, planificació familiar”, “Les malalties més comunes”, “L'alimentació de 0 a 3 anys”, “Primers auxilis”, etc.

Xarxa d'educació

L'IME és l'organisme central de la xarxa d'educació amb qui el Servei 0-3 es coordina. Es comença amb les beques de l'escola bressol per a famílies vulnerables en seguiment des del CASG. A partir d'aquí es demana poder treballar amb les diferents escoles bressol municipals i també amb la de Sant Roc (aquesta depèn de la Generalitat), primer presentant el Servei 0-3 i després iniciant un treball de coordinació conjunt. S'implementen coordinacions periòdiques amb totes les escoles bressol.

Amb la coordinadora de l'IME d'aquell moment, l'enyorada Rosa Morell, s'inicia una nova etapa de treball. Es comença a fer un treball d'assessorament a les escoles bressol. Es redacten diferents documents explicatius de les tasques que es porten a terme des dels serveis socials i també de recomanacions per a les educadores sobre situacions difícils i/o angoixants que s'havien trobat.

L'any 2007 és molt útil la revisió del "Protocol de coordinació contra els abusos sexuals i altres maltractaments infantils de les comarques gironines", del 10 octubre del 2000. Aquest protocol és molt important perquè inclou la responsabilitat de tothom i, sobretot, de totes les institucions que treballen amb infants i adolescents, de l'obligatorietat de posar en coneixement de les autoritats i/o institucions competents qualsevol abús i/o sospita de maltractament. Així mateix, també deixa molt clar que l'entitat que detecta l'abús o el maltractament és el servei responsable de notificar la situació. És un protocol pioner, ja que, en l'elaboració i en el consens de les passes per seguir, hi participen totes les institucions involucrades: Educació, Justícia, Infància, serveis socials, cossos de seguretat, periodistes, etc. Es coordinen els esforços personals i materials de totes les institucions implicades en la protecció dels menors i dels seus drets i en defensa de la seva integritat i dignitat.

Durant el curs 2011-2012 es fan sessions a diferents escoles bressol sobre l'*apego* segur, adreçades als pares i mares i a les educadores. Aquestes es realitzen conjuntament amb

la terapeuta de l'àmbit de les relacions familiars.

És important la contribució del Servei 0-3 a la Comissió d'I3, una reunió que es fa anualment abans de la preinscripció escolar per tal de tenir una visió més concreta i acurada d'aquelles situacions de vulnerabilitat de les famílies amb fills i filles que han de començar I3 a l'escola. Aquestes situacions poden tenir a veure amb temàtiques econòmiques, socials, de salut, etc., i s'han de tenir en compte a l'hora de fer el repartiment escolar (s'intenta que sigui equilibrat i equitatiu) i de poder dotar de recursos les diferents escoles i famílies en funció de les necessitats dels infants. En aquesta comissió hi participen també l'EAP, l'IME, el CDIAP i pediatria.

Aquest treball amb Educació, sobretot amb les escoles bressol, obre la possibilitat de potenciar el treball conjunt.

l'Escola bressol

L'educació infantil és una etapa crucial en el desenvolupament de l'infant en què els infants aprenen habilitats essencials que els ajudaran al llarg de la vida.

L'escola bressol és un entorn educatiu que fomenta el creixement físic, emocional, social i cognitiu de l'infant.

És per aquest motiu que, des de fa temps, i des del Servei 0-3, s'aposta perquè els infants de famílies vulnerables tinguin accés a l'escola bressol, tot facilitant-los la seva incorporació a través d'un sistema de beques per a famílies en situació de vulnerabilitat i en seguiment des del CASG.

Des del Servei 0-3 cal destacar també tota la gestió que cada any s'ha anat fent d'aquestes beques. El nombre de famílies a les quals se'ls concedeix incrementa anualment. Aquestes beques ajuden molts infants a accedir a aquests espais de cura i formació, alhora que també ofereixen a les famílies

un treball d'acompanyament a la criança i, en moltes ocasions, també és un respir per a moltes mares, sobretot per a les monoparentals, que acostumen a tenir una doble càrrega de treball de la criança. Alhora, ajuden a la inserció laboral de moltes mares.

CDIAP

Amb el CDIAP, que és el servei que es dedica a la prevenció, la detecció, el diagnòstic i el tractament dels infants que presenten trastorns del neurodesenvolupament, que es trobin en risc de patir-los o bé que presentin dificultats en la criança, es va començar amb coordinacions periòdiques per parlar de diferents situacions.

A més, fruit d'aquest treball conjunt, ha estat possible que dues de les psicòlogues del servei participin, periòdicament, en el Grup de Criança del Servei 0-3 impartint xerrades i/o tallers sobre l'etapa 0-3: "L'ús de les pantalles", "El joc", "El plaer de llegir i d'explicar contes", "Habilitats parentals", etc. Aquesta participació en l'espai grupal es valora molt positivament, ja que hi ha una molt bona predisposició de les professionals i el contingut de les sessions és molt interessant, útil, didàctic i participatiu. Atesa la mobilitat de les mares del Grup de Criança, aquestes sessions es programen cada any. Cal fer, doncs, un agraïment a les professionals que, any rere any, ho fan possible.

Lleure amb infants

Des del Servei 0-3, i concretament des del Grup de Criança, es fomenta la participació en els diferents actes culturals i lúdics que se celebren a la ciutat durant l'any i que es poden fer amb infants de 0 a 3 anys: activitats de Nadal, la Fira de Sant Lluc, Lluèrnia (festival del foc i la llum), les Festes del Tura, diferents xerrades i tallers, etc. Creiem important potenciar la participació de les famílies en els actes comunitaris de la ciutat.

4 La formació específica, clau per als professionals

La formació especialitzada en la primera infància realitzada al llarg dels anys ha sigut determinant a l'hora d'entendre i de treballar amb pares i mares. La formació ha permès ampliar la mirada i conèixer diferents maneres d'entendre i de viure la maternitat, la criança i tot el que l'envolta.

Algunes formacions que mereixen una atenció especial i que han estat clau en el Servei 0-3 han estat:

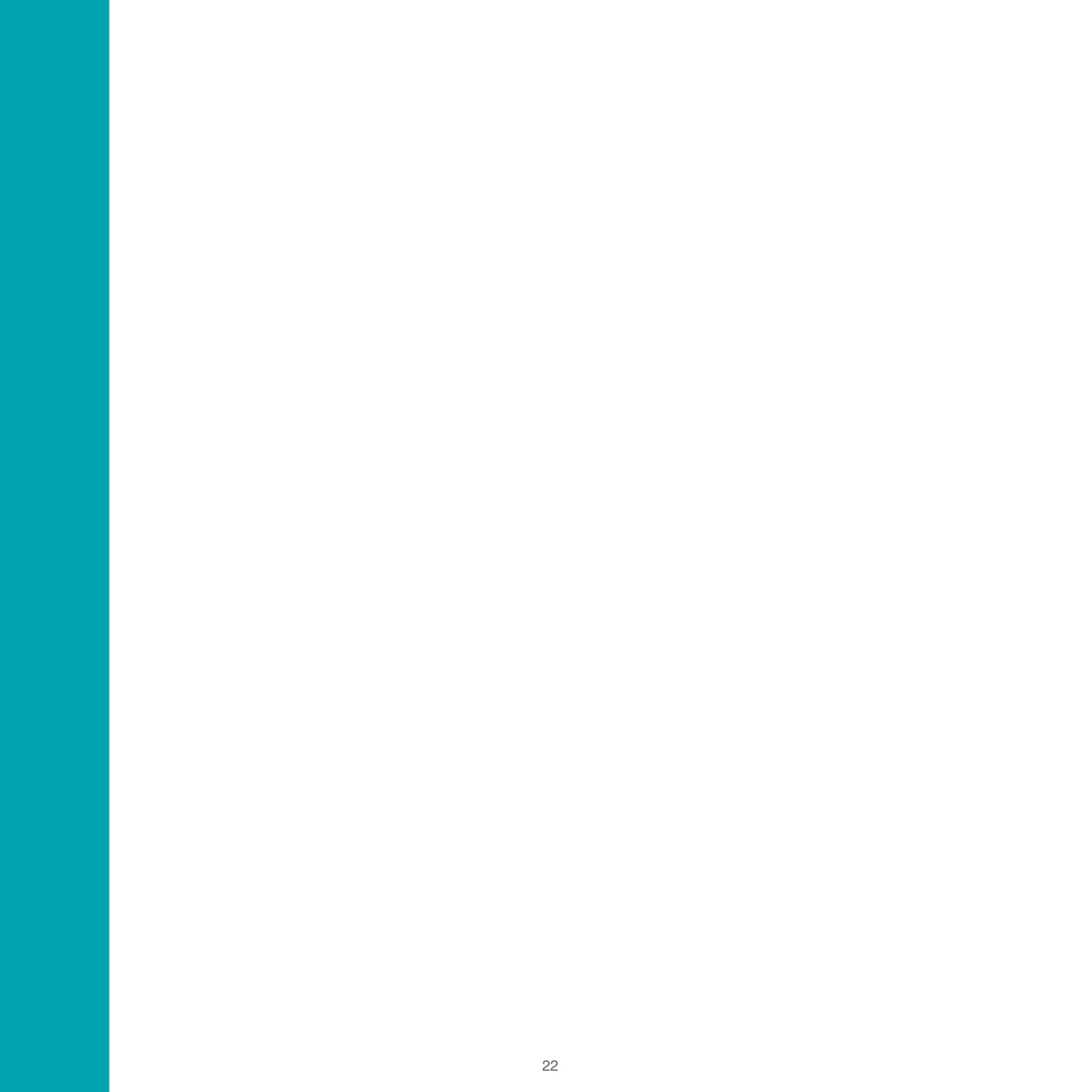
- La teoria de l'*apego* segur, amb Jorge Barudy (diferents jornades formatives a Barcelona i província i a Girona).

- Jornades de Salut Mental Perinatal, que la Societat Marcé (associació per a l'estudi i la comprensió, la prevenció i el tractament dels trastorns mentals relacionats amb l'embaràs, el part i el postpart) ha anat organitzant anualment a Barcelona per tal de donar visibilitat a la salut mental perinatal i, alhora, proporcionar eines als diferents professionals que treballen en la maternitat, tant des de la salut com des dels serveis socials.

Els trastorns mentals afecten entre un 20 i un 25 % del binomi mare/nadó, però si hi considerem altres situacions com l'ansietat, l'angoixa, l'estrès, la depressió lleu o els trastorns derivats del part, la xifra augmenta considerablement. Aquestes situacions són molt comunes i freqüents i necessiten que se'ls doni visibilitat i atenció, sobretot des de la prevenció. És important acompanyar emocionalment les mares. L'atenció a la salut mental materna és un factor fonamental en el desenvolupament infantil.

- Jornada de presentació del document “La separació del nadó de la seva mare en el moment del naixement per causa de maltractament prenatal o per la previsió del futur desemparament del nadó”, elaborat pel Comitè d'Ètica dels Serveis Socials de Catalunya, i també “Dret a conèixer els orígens” (dels infants nascuts per tècniques de reproducció assistida). Ambdues són formacions relacionades amb l'ètica i la maternitat.
- Programa pilot de Dipsalut “Deu maneres de dir-te que t'estimo”, dirigit per Marta Sadurní, doctora en Psicologia, juntament amb M. Helena Tolosa i referents de pediatria de l'ICS i l'entitat 7 Estrelles. S'ha participat en aquest programa, pensat per enfortir els vincles de base segura en famílies amb infants de 0 a 3 any. Es vol implementar a tota la demarcació de Girona.
- Formació especialitzada sobre dones, nens i nenes que pateixen violència de gènere en el marc de la parella i també amb homes que maltracten, amb Raül Lizana, psicòleg expert en aquests temes. Es fa una mirada vers les mares víctimes de violència, que, la majoria de les vegades, malgrat les situacions que pateixen, continuen protegint els seus fills i filles.
- “Redes de maternidad y criança” i “Etnopediatria: infancia, biología y cultura”, de M. José Garrido, antropòloga especialitzada en etnopediatria i antropologia de la maternitat i la infància. Explica com les diferents formes de criança condicionen les característiques dels diferents grups humans i fins i tot els graus de violència.

5 Ubicacions del servei 0-3

Al Centre Obert de la plaça del Mig

El 2002 es comença a atendre les famílies amb infants de 0 a 3 anys en un pis de la plaça del Mig, en aquell moment seu del Centre Obert, ja que es pensa que es necessita un lloc acollidor i amb diferents serveis per poder treballar temes com els hàbits d'higiene i d'alimentació, el joc entre pares, mares i fills, les sessions grupals, etc. Per això es considera important disposar d'un espai familiar amb rentadora, banyera i cuina per poder escalfar biberons i/o preparar algun menjar per als infants si es creu necessari.

Aquest espai va ser, en el seu moment, un bon lloc a l'hora d'atendre les famílies. Aquestes se sentien ben acollides, gaudien d'aquella estona i aprofitaven tot el que oferia el pis.

Espai Famílies

El 2014 es fa un canvi d'espai important per a les professionals i per a les famílies. El Servei 0-3, juntament amb el Centre Diürn, el Servei de Suport Familiar i el Servei de Joves, es trasllada a l'Espai Famílies del carrer Estires, la seu actual del servei. Al principi, no sabíem si el canvi d'espai afectaria la manera de treballar ni com se sentirien ateses les famílies. La veritat és que, des del primer moment, tant les professionals com les famílies ens vam sentir molt ben acollides i vam celebrar el canvi i la versatilitat de l'espai.

Servei 0-3 dins el SIS (Serveis d'Intervenció Socioeducativa)

El 2016 comença el desplegament del SIS, cosa que comporta una reestructuració dins l'àmbit de les relacions familiars del CASG i que fa repensar el servei. A partir d'aquest moment, el Servei 0-3 passa a ser oficialment un servei d'intervenció socioeducativa, tot i que encara manté moltes de les funcions de l'atenció primària.

Aquest canvi ha de portar al fet que el Servei 0-3 passi a una segona línia d'intervenció, amb un treball molt més concret i específic de l'etapa 0-3.

6 Atenció a les famílies

Atenció individual

Es fa sobretot els dilluns a l'Espai Famílies. És un espai obert, d'atenció familiar individual, pensat per oferir el que les famílies amb infants de 0-3 puguin necessitar: consultes, tràmits, demandes, assessoraments, etc. També és un espai per conversar o per anar-hi tot passejant, etc.

Els primers anys, al pis de la plaça del Mig, s'atenen diferents famílies que anomenem *neorurals*, que provenien principalment de l'Alta Garrotxa. Una de les famílies que comença a venir al Servei 0-3 ho explica a altres famílies del seu entorn i així és com s'amplia la xarxa. Ens acostem, doncs, a un col·lectiu força inaccessible fins aquell moment. Venien els dilluns, que és el dia del mercat setmanal a Olot, a posar rentadores i/o a dutxar-se. Es detecten situacions molt vulnerables de precarietat econòmica, de dificultats en les relacions familiars i, en algun cas, de negligència envers els fills menors.

Atenció grupal Itinerari Maternoinfantil

L'atenció grupal comença l'any 2014 amb el que s'anomena Itinerari Maternoinfantil.

La idea és fer una atenció grupal a pares i mares del Servei 0-3 tot seguint un itinerari marcat que comença parlant de l'embaràs, el part, el postpart, la criança, etc., i on també s'ofereixen tallers de massatges a bebès. Es conviden diferents professionals de la xarxa a fer xerrades i/o a col·laborar en la intervenció grupal. No es tracta d'un grup obert, sinó que està pensat per a unes mateixes famílies que han de seguir aquest itinerari. A la pràctica s'observa que l'assistència és molt irregular. Per això, més endavant, s'opta per crear un grup de criança obert, amb un horari ampli d'atenció

i mantenint les col·laboracions dels diferents professionals: llevadores, pediatres, psicòlogues, terapeutes, etc.

En tot aquest temps treballant amb les mares, es detecta molta soledat i molta incertesa en la criança. Cal repensar la intervenció grupal fent sortir a la llum els aspectes menys visibles d'aquesta.

També cal prendre consciència dels drets dels infants. Els menors necessiten ser escoltats i respectats, i els bebès també han de ser tractats com a subjectes de dret.

Grup de Criança

Es posa nom a la intervenció grupal: Grup de Criança. La paraula criança prové del llatí i vol dir 'nodrir, alimentar, orientar, instruir, educar, dirigir a l'infant'.

La idea principal del grup és crear un espai per compartir experiències i ser, alhora, un espai de xarxa de mares. La paraula clau del Grup de Criança és compartir: experiències, pors, necessitats, angoixes, maneres de fer, models de criança, rialles, cafès, etc.

Al grup s'ofereix suport i acompanyament a la criança, estones de joc i relació entre pares i fills, un espai per compartir l'experiència de la maternitat, la possibilitat de construir xarxa de mares, un espai de cura per a les mares, formació i informació amb tertúlies, debats, xerrades, tallers, etc.

Aquest espai permet observar la relació entre les mares i els seus bebès i, alhora, incidir in situ en tota una sèrie de qüestions quotidianes com són les pautes, les rutines, els hàbits, els límits, etc. El fet de compartir és molt positiu per a les mares i per a les futures mares: moltes perceben que formen part d'un grup amb anhels, dubtes, qüestions del dia a dia i necessitats comunes. I és que compartir, sovint, disminueix l'angoixa i fa esvaïr dubtes i preocupacions.

En els últims anys, al Servei 0-3 s'hi ha incorporat una de les integradores socials de l'àmbit de les relacions familiars. Aquesta incorporació permet fer un treball més profund i específic amb les famílies que més ho necessiten i, alhora, la seva participació en el Grup de Criança és molt valuosa en aquest acompanyament a la maternitat.

Taller de massatge infantil

Sempre que es pot, quan hi ha un grup de mares amb infants menors de 9 o 10 mesos, aproximadament, es programen sessions de massatge per a bebès per tal que les mares aprenguin la tècnica del massatge infantil. Les sessions són impartides per llevadores especialitzades en massatge infantil. L'experiència d'aquests tallers de massatges és molt gratificant tant per a les mares com per als infants. S'ha demostrat que els massatge als bebès afavoreixen el vincle afectiu.

L'amor i les carícies, el que anomenem *la nutrició afectiva*, té un efecte molt positiu en el desenvolupament de la persona. Aquesta vinculació afectiva s'afavoreix a través del tacte, la mirada, la veu, etc. Un bon vincle contribueix, en el futur, a la seguretat i a una bona autoestima de l'infant. El massatge també estimula el desenvolupament de l'organisme, tant a nivell físic com psíquic, fomenta la maduració del procés digestiu i circulatori, potencia el sistema immunològic i fa augmentar la resistència a infeccions i a altres malalties.

El taller consta de cinc sessions on les mares aprenen la tècnica del massatge. Cada sessió, d'una durada de 20 o 30 minuts, permet aprendre i practicar en directe el massatge d'una part del cos del bebè. Un cop acabades les cinc sessions, les mares ja saben la tècnica i la poden realitzar a casa seva sempre que ho desitgin. Des del Servei 0-3 es proporciona a cada mare participant una ampolleta d'oli d'ametlles dolces.

Amb els massatges se sol establir una connexió molt especial entre la mare i el bebè. Per una estona, les mares deixen de banda les preocupacions i es concentren en elles i en els seus bebès.

7 Rober

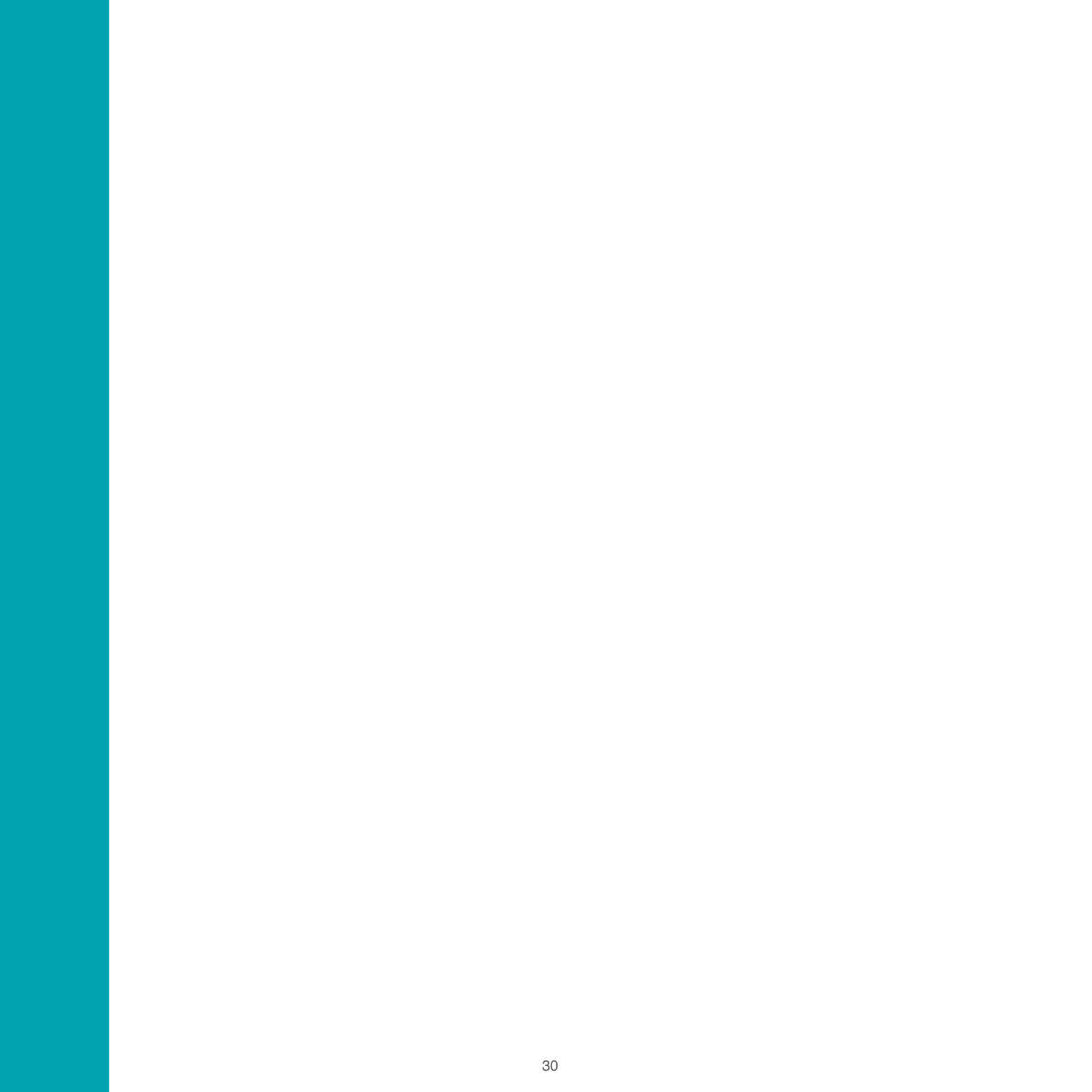
El Servei 0-3 disposa d'un rober, entès com un espai d'intercanvi, de regal i/o de cessió on es guarda roba i material de bebè per a totes aquelles famílies que ho necessiten, tant per a les famílies del servei com per a les famílies ateses des de l'atenció primària. La veritat és que és un servei que funciona molt bé i, alhora, permet un reciclatge i un reaprofitament de molta roba i de material de nadó.

8 Maternitats vulnerables

El Servei 0-3 està molt enfocat a treballar amb el que anomenem *maternitats vulnerables*, és a dir, amb mares amb poca xarxa de suport, amb dificultats per accedir a l'habitatge, i sovint en situació irregular, amb mares monoparentals amb una doble càrrega, amb mares molt joves i que tenen poques habilitats, amb mares que pateixen situacions de violència, etc.

Objectius prioritaris

Prevenir situacions de risc. La tasca preventiva és molt important perquè s'ha comprovat que la detecció precoç de situacions de risc a partir de la xarxa pot contribuir a millorar la situació personal i familiar de les mares i de les futures mares. Alhora cal anar potenciant el treball preventiu amb la xarxa abans que apareguin les situacions de risc.

La tasca preventiva està integrada dins el Grup de Criança, tant a l'hora de compartir experiències com de participar en els diferents tallers i xerrades.

També la coordinació amb tots els serveis de la xarxa 0-3 contribueix a aquesta tasca preventiva tan important.

Donar suport a la capacitat familiar. Cal centrar-nos en l'infant, però alhora posar molta atenció en les mares, perquè, encara ara, és en qui recauen, amb molta més intensitat, la criança i les cures del bebè. La figura materna és, en general, amb qui el bebè estableix l'*apego*, l'aferrament, i per aquest motiu hi hem de posar també la nostra mirada.

Treballar l'*apego* segur. Ajudar en l'establiment d'un *apego* segur, que es defineix com el vincle emocional i saludable que s'estableix entre l'infant i els seus cuidadors principals, generalment amb la mare. L'*apego* segur és una base sòlida per al futur desenvolupament emocional, social i físic de l'infant. Es fa en el treball del dia a dia i és molt present en les dinàmiques del Grup de Criança.

Treballar l'embaràs en l'adolescència. Es posa molta atenció en l'embaràs en l'adolescència. Aquests embarassos, tot i que són poc freqüents, sempre han estat presents. És molt important treballar en equip amb Salut i Educació, així com fer un treball grupal amb la futura mare.

9 Perspectives de futur

Un dels objectius prioritaris del servei hauria de passar per no perdre la immediatesa i la proximitat cap a les famílies. L'etapa 0-3 és clau per a l'acompanyament a la maternitat, el desenvolupament de l'infant i la criança.

L'atenció primària hauria de continuar tenint molt present el Servei 0-3 i, alhora, incorporar-lo al treball conjunt amb famílies.

Les perspectives de futur del servei han d'anar sempre relacionades a la diversitat de les necessitats familiars.

Cal anar trobant l'equilibri en l'atenció a pares i mares d'infants de 0 a 3 anys, i, alhora, estar atents a noves situacions i necessitats de la nostra societat, tan canviant i a voltes convulsa.

Cal parar atenció als diferents models de criança. No hi ha un únic model ideal i perfecte de criar. La criança ha de ser quelcom flexible, tot i que sempre hi ha unes mateixes necessitats bàsiques.

Cal continuar donant suport a la diversitat de pares i mares, especialment a les mares, a l'hora d'educar, però sobretot a l'hora de donar resposta a les necessitats dels seus fills. Cal tenir molt en compte les necessitats emocionals de les mares en un moment tan delicat i clau com és l'embaràs, el part i la criança. Educar els fills és una responsabilitat, però com a mares i pares també hem de tenir cura del nostre estat emocional per fer front a tot un tsunami d'emocions, angoixes, alegries, inseguretats, culpes i pèrdues que comporta aquesta etapa de la vida.

Cal tenir cura de les mares (grup) perquè són el puntal de la criança. Elles sustenten l'*apego*.

La maternitat i la criança asseguren el futur de la nostra espècie. Les dones parim des que el món és món. És bo recordar que la maternitat està connectada amb la terra, la natura i la biologia.

Per això és interessant poder tenir en compte dues disciplines que també treballen amb temes de criança: l'etnopediatria i la pediatria ambiental.

L'etnopediatria és una disciplina que analitza les relacions entre l'antropologia, la psicologia i la biologia evolutives i que ens parla de la importància que té l'etapa perinatal (que va des de l'embaràs fins al primer any de vida del bebè) en la salut al llarg de tota la vida.

L'etnopediatria analitza la forma de criar de diferents cultures i les seves conseqüències en el desenvolupament infantil i en la salut. Amb els diferents estils de criança cada societat transmet els seus valors i "modela", així, els individus des de la infància. En la manera de tractar els infants es mostra l'estructura i el funcionament de qualsevol societat. Les respostes a les necessitats dels bebès són diferents a cada cultura i aquestes respostes condicionen el seu desenvolupament.

Estudia el més beneficiós per al bebè independentment de la cultura on ha nascut. Aquesta qüestió s'ha plantejat comparant les criances de diferents cultures, algunes d'industrialitzades i d'altres no. Es tenen en compte diferents mirades sobre la criança.

S'ha vist que, en les societats tradicionals, es posa molt d'èmfasi en el grup, per damunt de l'individu, en l'ajuda mútua, en la cooperació i en la solidaritat. En canvi en les societats industrialitzades, com la nostra, predomina sovint l'individualisme, la solitud i la competitivitat.

Un petit tast de tot això que ens explica l'etnopediatria es pot observar, comentar i compartir amb mares del Grup de Criança, les quals tenen orígens ben diversos: Mauritània, el Senegal,

el Marroc, Algèria, campaments saharauis, el Brasil, la República Dominicana, Cuba, Veneçuela, Colòmbia, Hondures, l'Equador, Ucraïna i Rússia. Escoltant els relats de les diferents criances es mostra que les necessitats dels bebès són similars; el que canvia són les diferents maneres que hi ha de respondre-hi.

També s'aborda el tema de la maternitat i la migració, ja que moltes de les mares que venen al Grup de Criança fa poc que han arribat dels seus països d'origen i sovint pareixen lluny de casa, lluny de les seves mares i lluny de la seva família. És el que en castellà es coneix com *la triple M: mujer, madre y migrante*. Aquestes mares acostumen a sentir-se molt soles i el grup és per a elles un espai de relació i un punt de suport. Referent a aquest tema es va programar una xerrada sobre maternitat i migració impartida per la terapeuta de l'àmbit, que és experta en el dol migratori.

Per altra banda, la pediatria mediambiental és una branca de la medecina que s'ocupa de protegir i millorar la salut i el medi ambient dels infants, des de l'etapa de la gestació fins al final de l'adolescència. La Unitat de Salut Mediambiental Pediàtrica de la Garrotxa és pionera a l'Estat en aquesta disciplina i ofereix assistència clínica, educació comunitària i formació. Una de les activitats que realitza és el cribratge mediambiental de l'embaràs (full verd). La coordinació amb els professionals d'aquesta unitat és molt estreta i alhora obre noves vies de treball conjunt.

En el trajecte d'aquests 23 anys del Servei 0-3, voldria ressaltar la frase que va sortir de les mares del Grup de Criança quan vam treballar, a través del visionat de fotografies, què vol dir ser mare.

“Ser mare és un conjunt d'emocions i de sensacions on hi ha molt present amor, emoció, buidor, silenci, pèrdues, incomprensió, unió, responsabilitat, protecció, cures, teta, fragilitat, inseguretat, vincle, instint, lluita, força, paciència, dubtes, ajuda, nervis, plors, adversitat, inquietud, dolor, canvi, desgast, culpabilitat, supervivència, sentiment, angoixa, conflicte, connexió, tendresa, il·lusió, sensibilitat, por, companyia, alleujament, desesperança, pau, tranquil·litat, estrès, cansament, acompanyament, connexió, seguretat, capacitat, plenitud, felicitat, alegria, compartir, diversió, família, joc, xarxa de suport, presència, etc.”

l'acabo donant les gràcies a totes les persones i professionals que han treballat i col·laborat amb el Servei 0-3, i molt especialment a aquelles persones amb qui el treball ha estat molt estret i ha permès posar bases sòlides de treball i de tractament de temes clau en aquesta etapa.

Ha estat un plaer i un privilegi estar al capdavant del Servei 0-3 tots aquests anys!

Crèdits

Edició:

Consorti d'Acció Social de la Garrotxa

www.casg.cat - La Garrotxa 2026

Correcció:

Jenni Rodà

Disseny i maquetació:

Roser Bona - www.bonadisseny.com

Impressió:

Gràfiques Palahí

Dipòsit legal:

GI 942-2026

Autoria: Freepik